

Det tyrkiske talespråket på 17- og 1800-tallet: Tyrkiske transkripsjonstekster

Fokus for dette prosjektet er et Karamanlidisk kodeks på tyrkisk med greske bokstaver fra slutten av det 1700-tallet.

Om prosjektet

Det tyrkiske skriftspråket vi møter i de aller fleste osmanske tekster opp til slutten av 1800-tallet, er et prestisjespråk som både syntaktisk og vokabularmessig lå ganske langt fra talespråket. For å ha noen mulighet til å finne ut av hvordan talespråket kan ha sett ut, er det viktig å finne tekster som ikke har samme litterære pretensjoner som de tradisjonelle tekstene, men som er skrevet med den primære formål å bli forstått av menigmann.

Transkripsjonstekstene er en viktig kilde for vår forståelse av folkespråket.

Innenfor turkologien blir den vage betegnelsen "transkripsjonstekster" brukt for å karakterisere tekster skrevet med andre alfabeter enn det arabiske i løpet av den perioden da arabisk skrift var den dominerende i Tyrkia, dvs. opp til 1928. Det var ulike grunner til at enkelte tekster ble skrevet med gresk, latin, armensk, og hebraisk skrift. Noen var lærebøker skrevet for utlendinger, andre var etterretningsrapporter, men de fleste var religiøse tekster skrevet av og for ikke-muslimske samfunn. Såkalte "transkripsjonstekster" er vanligvis slike tekster som er forholdsvis ukunstlet når det gjelder vokabular og syntaks: de eldste av dem er også viktige fra et fonologisk synspunkt fordi de avspeiler utviklingen av vokaharmonien (som ikke fikk sin nåværende form før på slutten av 1700-tallet) på en helt annen måte enn tekster med arabisk skrift. Noen oppviser også dialektiske variasjoner.

I dette prosjektet ligger fokus på et såkalt karamanlidisk kodeks på 211 skrevet med greske bokstaver på slutten av 1700-tallet. Kodekset er håndskrevet og stammer opprinnelig fra Sumela-klosteret ved Trabzon, men befinner seg nå i nasjonalbiblioteket i Ankara. Karamanli er en betegnelse som brukes for tyrkisktalende gresk-ortodokse kristne grupper i Anatolia og Istanbul. På slutten av 1700-tallet hadde de fleste fonologiske trekk nådd det stadiet de har i standardtyrkisk i dag, men dette manuskriptet er spesielt interessant fra et syntaktisk synspunkt, ettersom det hyppig brukes konstruksjoner som er svært marginale i standardtyrkisk, men som kan representere et eget idiom på 1700-tallet, kanskje også gresk innflytelse. Generelt kan man si at språket i manuskriptet representerer et folkespråk man ikke vet så mye om. Innholdet i kodekset er stort sett (kristne) religiøse fortellinger, som også representerer en tradisjon som i dag er forsvunnet, i og med at kristne med tyrkisk som morsmål ble sendt til Hellas som en del av befolkningsutvekslingen mellom de to landene etter 1923. Prosjektet har også til formål å finne frem til andre karamanlidiske manuskripter fra 16- og 1700-tallet, som finnes spesielt ved enkelte biblioteker i Hellas og Italia.

Mål

Prosjektet går på å lage en utgave av deler av kodekset og å lage en lingvistisk og kulturhistorisk studie av teksten. Tidsramme ca. 4 år.

Prosjektet har uformell forbindelse med et initiativ fra Dr. Matthias Kappler og Dr. Evangelia Balta at The University of Cyprus, Nicosia, som førte til et symposium i 2008 og et stort dokumentasjonsprosjekt som begynte i 2010.

Se videre Bernt Brendemoen: "An Eighteenth-Century Karamanlidika Codex from Soumela Monastery n Trabzon". I: Balta, Evangeia & Kappler, Matthias (red.): Cries and Whispers in Karamanoidika Books. Wiesbaden: Harrassowitz 2010.